

1. Jaume: Prefaci del *Llibre dels fets* (FONT: http://www.editorialuoc.com/extra_content/84-7306-864-5//web/index1.html)

Original

Retrau monsenyor [sent Jacme](#) que fe sens obres morta és. Aquesta paraula volc nostre Senyor complir en los nostres feits, e ja sia que la fe senes les obres no valla re, quan abdues són ajustades fan fruit, lo qual Déu vol reebre en la sua mansió. E ja fos açò, que el començament de la nostra naixença fos bo, en les obres nostres havia mester mellorament: no per tal que la fe no fos en Nós de creure nostre Creador e les sues obres e a la sua Mare pregar que pregàs per Nós al seu car Fill que ens perdonàs lo tort que li teníem; on, de la fe que Nós havíem, nos aduix a la vera salut.

E quan nostre Senyor Jesucrist, que sap totes coses, sabia que la nostra vida s'allongaria tant que faríem ajustament de bones obres ab la fe que Nós havíem, faïa'ns tanta de gràcia e de mercè que, per pecadors que Nós fóssem de pecats mortals ni de venials, no volc que Nós preséssem honta ne dan que vergonya en poguéssim haver en cort ne en altre lloc, ne volc encara que moríssem tro açò haguéssem complit.

E és tanta la mercè que El nos faïa que tothora ens faïa honrar de nostres enemics de fait e de paraula, e ens donà en nostra vida salut en nostra pressona. E si algunes vegades nos dava [malauties](#), faïa-ho en manera de castigament, en semblança de pare que castiga son fill; car diu [Salamó](#) que qui perdona a son fill les vergues del castigament, que mal li fa e no sembla que li vulla bé. E anc nostre Senyor no ens castigà tan fort que a Nós tengués don; on li graïem, llahora quan nos castigava, lo castigament

Traducció

Diu monsenyor sant Jaume que la fe, sense les obres, és morta. Aquesta sentència volgué nostre Senyor que tingués confirmació en els nostres actes; i encara que la fe sense les obres no valgui res, quan totes dues s'apleguen fan fruit, el qual Déu vol rebre a la seva mansió. I tot i això, que l'origen de la nostra naixença fos afortunat, necessitava per millora les obres nostres: no pas perquè no tinguéssim fe per creure en el nostre Creador i en les seves obres i pregar a la seva Mare que pregués per Nós al seu car Fill que ens perdonés els greuges que li havíem fet; per la qual cosa, per la fe que teníem, ens dugué a la vera salvació.

I com que nostre Senyor Jesucrist, que sap totes les coses, sabia que la nostra vida es perllongaria tant que faríem esplet de bones obres amb la fe que Nós teníem, ens feia tanta de gràcia i de mercè que, per pecador que fóssim de pecats mortals i venials, no volgué que rebéssim deshonor ni dany dels quals ens haguéssim d'averkonyir davant la nostra cort ni en cap altre lloc, i no volgué tampoc que moríssem fins que ho haguéssim dut a terme.

I és tanta la mercè que Ell ens feia, que tothora ens feia honrar de paraula i obra pels nostres enemics, i ens donà al llarg de tota la nostra vida salut corporal. I si algunes vegades ens donava malalties, ho feia a manera d'avertiment, a semblança del pare que amonesta el seu fill; car diu [Salomó](#) que qui estalvia al seu fill les vergues de la correcció, que el perjudica i no demostra que vulgui el seu bé. I mai nostre Senyor no ens castigà tan fort fins al punt de fer-nos mal, per la qual cosa li agraiem, en el

que ens faïa, e ara de tot en tot, quan coneixem que pel nostre bé ho faïa.

E membra'ns bé una paraula que ens retrau la santa Escriptura, que diu: [Omnis laus in fine canitur](#), que vol dir aitant, que la millor cosa que l'hom pot haver sí és a la darrerria dels seus anys. E la mercè del Senyor de glòria ha fait a Nós en aquesta semblança perquè es cumple la paraula de sent Jacme, que a la darrerria de [nostres anys](#) volc complir que l'obra s'acordàs ab la fe.

E Nós, esguardant e pensant qual era aquest món, en lo qual los hòmens qui viven humanament # e com és petit [aquest segle](#), e frèvol, e ple d'escàndel, e com l'altre ha glòria en si senes fi, e nostre Senyor com la dóna a aquells qui la volen haver ni la percacen, e esguardant encara com és gran lo seu poder e petita la nostra flaquea, e coneguem e entenem per veritat aquest mot que diu l'Escriptura: [Omnia praetereunt praeter amare Deum](#), que vol dir aitant: que totes les coses del món són traspassadores e que es perden, sinó tan solament l'amor de Déu.

E Nós, coneixent que aquesta era la veritat e l'àls monçonega, volguem la nostra pensa e les nostres obres donar, e pensar e dreçar als manaments de nostre Salvador, e lleixam les vanes glòries d'aquest món per conseguir al seu regne; car Ell nos diu en l'Evangelí: [Qui vult venire post me, abneget semetipsum et tollat crucem suam et sequatur me](#), e vol tant dir en romanç que qui vol venir après d'Ell, lleix la sua voluntat per la Sua; e, membrants encara a Nós les grans gràcies que Ell moltes vegades nos havia feites en temps de nostra vida e majorment a la darrerria dels nostres dies, volguem lleixar la nostra voluntat per la sua.

moment que ens corregia, la correcció que ens feia, i ara més que mai, que reconeixem que ho feia pel nostre bé.

I recordem molt bé un passatge de la santa Escriptura, que diu: *Omnis laus in fine canitur*, que equival a dir que la millor cosa que l'home pot aconseguir l'aconsegueix a la darrerria dels seus anys. I la mercè del Senyor de glòria ha obrat respecte a Nós en demostració d'això perquè es compleixi la sentència de sant Jaume: que a la darrerria dels nostres anys volgué fer que la nostra conducta s'ajustés a la fe.

I Nós, contemplant i meditant quin món era aquest, en el qual els homes que viuen mundanalment # i com és de petit aquest segle, i fútil, i ple d'escàndol, i que l'altre comporta la glòria perdurable, i com nostre Senyor la dóna a aquells que la volen haver i la percacen, i contemplant a més a més com és de gran el seu poder i petita la nostra flaquea, compenguérem i entenguérem la veritat d'aquesta sentència que diu l'Escriptura: *Omnia praetereunt praeter amare Deum*, que equival a dir que totes les coses del món són caduques i desapareixen, amb la sola excepció de l'amor de Déu.

I Nós, reconeixent que aquesta era la veritat, i la resta mentida, volguérem dedicar, adreçar i conformar les nostres obres i els nostres pensaments als manaments del nostre Salvador, i abandonàrem les vanaglòries d'aquest món per poder aconseguir el seu regne; car Ell ens diu a l'Evangelí: *Qui vult venire post me, abneget semetipsum et tollat crucem suam et sequatur me*, que equival a dir, en romanç, que qui vulgui seguir-lo, que abandoni la seva voluntat per la d'Ell; i recordant encara les grans mercès que Ell moltes vegades ens havia fet en el temps de la nostra vida i principalment a la darrerria dels nostres dies, volguérem abandonar la nostra voluntat per la seva.

E per tal que els hòmens coneguessen e sabessen, quan hauríem passada aquesta vida mortal, ço que Nós hauríem fet ajudant-nos lo Senyor poderós en qui és vera Trinitat, lleixam aquest llibre per memòria d'aquells qui voldran oir de les gràcies que nostre Senyor nos ha feites e per dar eixempli a tots los altres hòmens del món que facen ço que Nós havem fet, de metre sa fe en aquest Senyor qui és tan poderós.

I per tal que els homes coneguessin i sabessin, quan haguéssim traspasat d'aquesta vida mortal, allò que Nós hauríem fet amb l'ajut del Senyor poderós en qui és vera Trinitat, deixàrem aquest llibre per memòria d'aquells que voldran escoltar les mercès que nostre Senyor ens ha fet, i per donar exemple a tots els altres homes del món perquè facin el que Nós hem fet: posar la seva fe en aquest Senyor que és tan poderós.

2.Jaume: Condicions i meravelles del naixement del Rei. *Llibre dels fets*, § 5

Original

¶[[5]E ara contarem en qual manera Nós fom engenrats e en qual manera fo lo nostre naixement. Primerament, en qual manera fom engenrats Nós.

Nostre pare, lo rei En Pere, no volia vesar la nostra mare la reina. E esdevenç-se que una vegada lo rei nostre pare fo en [Latas](#), e la reina nostra mare fo en Miravals; e venc al rei un [ric-hom](#), per nom En Guillem d'Alcalà, e pregà'l tant que el féu venir a [Miravals](#), on era la reina nostra mare. E aquella nuit que ambdós foren a Miravals volc nostre Senyor que Nós fóssem engenrats.

E quan la reina nostra mare se sentí prenys entrà-se'n a [Montpesler](#), e aquí volc nostre Senyor que fos lo nostre naixement: en casa d'aquells de [Tornamira](#), la vespra de nostra dona santa Maria Candler.

Traducció

¶[[5]I ara contarem de quina manera fórem engendrat i de quina manera fou el nostre naixement. Primerament de quina manera fórem engendrat Nós.

El nostre pare, el rei En Pere, no volia veure la nostra mare la reina. I s'esdevingué que una vegada el rei nostre pare fou a [Latas](#), i la reina nostra mare, a [Miravals](#); i anà a veure el rei un [ric-home](#) anomenat En Guillem d'Alcalà, i tant el pregà que el féu anar a [Miravals](#), on era la reina nostra mare. I la nit que tots dos passaren a [Miravals](#) volgué nostre Senyor que fóssim engendrat.

I quan la reina nostra mare se sentí prenyada, se'n tornà a [Montpeller](#), i allí volgué nostre Senyor que tingués lloc el nostre naixement: a can [Tornamira](#), la vigília de nostra Senyora santa Maria de la Candlera.

E nostra mare, sempre que fom nats, envià'ns a Santa Maria, e portaren-nos en los braces. E deien matines en l'església de nostra Dona, e tantost com nos meseren pel portal, cantaren *Te Deum laudamus*. (E no sabien los clergues que Nós deguéssim entrar allí, mas entram quan cantaven aquell càntic!). E puis llevaren-nos a Sent Fermí, e quan aquells qui ens portaven entraren per l'església de Sent Fermí, cantaven *Benedictus Dominus Deus Israel!*

E quan nos tornaren a la casa de nostra mare fo ella molt alegre d'aquestes prenòstiques que ens eren esdevenudes. E féu fer dotze candeles, totes d'un pes e d'una granea, e féu-les encendre totes ensems, e a cada una mès sengles noms dels apòstols, e promès a nostre Senyor que aquella que pus duraria, que aquell nom hauríem Nós. E durà més la de sent Jacme, bé tres dits de través que les altres. E per açò e per la gràcia de Déu havem nom Nós En Jaume.

(E així som Nós venguts de part de la que fo nostra mare e del rei En Pere, nostre pare. E sembla obra de Déu, car les covinences que nostre avi havia feites, d'haver aquesta per muller, tornà depuis que d'aquella natura de l'emperador Manuel e de nostre pare, lo rei En Pere, # que per matrimoni se cobràs la fallida que en l'altre matrimoni havia estada.)

E aenant, Nós jaent en lo bressol, tiraren per una trapa sobre Nós un cantal, e caec prop del bressol, mas nostre Senyor nos volgué estorçre, que no moríssem.

I la nostra mare, tot seguit d'haver nascut, ens envià a presentar a Santa Maria, i ens hi portaren en braços. I deien matines a l'església de nostra Senyora, i tan bon punt ens entraren pel portal, es posaren a cantar el *Te Deum laudamus*. (I els clergues no sabien que havíem d'entrar-hi, però hi entràrem quan estaven cantant aquest càntic!). I després ens dugueren a Sant Fermí, i quan els que ens portaven entraren a l'església de Sant Fermí, estaven cantant el *Benedictus Dominus Deus Israel!*

I quan ens tornaren a casa de la nostra mare, ella s'alegrà molt de les pronòstiques que ens havien succeït. I féu fer dotze candeles, totes d'un mateix pes i d'una mateixa mida, i les féu encendre totes alhora, i a cada una hi posà el nom d'un apòstol, i prometé a nostre Senyor que el d'aquella que més durés, que aquell nom rebríem Nós. I la que durà més fou la de sant Jaume, tres dits de través ben bons més que les altres. I per aquest motiu i per la gràcia de Déu ens anomenem Jaume.

(I d'aquesta manera descendim de la que fou la nostra mare i del rei En Pere, el nostre pare. I sembla obra de Déu, car els pactes que el nostre avi havia fet (de casar-s'hi), feren després que del llinatge de l'emperador Manuel i del nostre pare, el rei En Pere, # que es reparés per matrimoni el mancament que havia tingut lloc en l'altre matrimoni.)

I més endavant, mentre dormíem en el bressol, tiraren damunt de Nós per una trapa una pedra i caigué prop del bressol, però Déu ens volgué protegir perquè no moríssem.